

IJsvogel komt verliezen na strenge winter weer snel te boven

Kokhalzende koukleum

tekst Willem H. Smith
beeld Ton van Dreumel

Op een Elfstedentochtwinter zit de ijsvogel niet te wachten. Zolang hij echter visjes uit wakken kan opdieren, redt de kokhalzende koukleum zich.

Blijft het hard vriezen, dan houdt Ton van Dreumel zijn hart vast. Het is de tweede strenge winter op rij en de praktijk leert dat er na langdurige kou veel ijsvogels sneuvelen. „Bij een Elfstedentocht is het foute boel. Bij gebrek aan open water verdwijnt de populatie als sneeuw voor de zon, al kan dat per regio verschillen. Ijs betekent voor de ijsvogel dat de deur naar zijn provisiekast op slot gaat. Vetsreserves nemen af. De stuutklier, waarmee hij zijn veren waterdicht houdt, werkt vervolgens minder goed. Dat kan zijn dood worden. Het enige wat voor hem telt, is een

ijsvrij, helder wateroppervlak.” De geboren Wijchenaar heeft een passie voor het fotograferen van militaire vliegtuigen. Vier jaar geleden raakte hij bovendien gefascineerd door de exotisch gekleurde ijsvogel. „Toen ik hem voor het eerst zag, was ik verkocht. Wat een prachtig verenkleed! De borst oranje tot roestbruin. De rug, afhankelijk van de lichtval, soms kobaltblauw, soms smaragdgroen, met in het midden een turkooizen, bijna fluorescerende streep. Bepaald geen doorsneevoegel. Vanwege zo'n tropische outfit verwacht je hem niet in Nederland. Toen ik gaandeweg meer van hem te weten kwam, liet het beestje me niet meer los.”

Van Dreumel wilde het gedrag van de kleinste viseter van Nederland „compleet” vastleggen. Zonder zich heftig op de borst te kloppen is hij daarin naar eigen zeggen geslaagd. „De belangrijkste facetten uit een ijsvogelleven heb ik kunnen fotograferen. Dat vergde veel geduld en doorzettingsvermogen. Belangrijk is dat je goed leert

kijken en luisteren en dat je weet waar je op moet letten. Ik ben gespist op details: zijn roep –een scherp en luid “tie-tie”– en overstekende zittakken, waarop hij visjes doodmept.” En dan nog is het vaak een kwestie van geluk. „De vogel maakt razendsnelle capriolen. Hij vliegt met een snelheid van meer dan 50 tot wel 80 kilometer per uur. Deze miniraket schiet in een fractie van een seconde voorbij en is in een oogwenk weer verdwenen. Geregeld richt ik de camera scherp op een plek waar ik verwacht

dat hij langs zal flitsen.” Tijdens de balts geven ijsvogels zich meer bloot. „Het mannetje roept luid naar het wijfje, de vleugels trillend naast zijn lijf. Om de band te versterken biedt hij visjes aan, in de hoop dat zij die zal accepteren. Soms zie je dat madam in eerste instantie wat terughoudend reageert.” Ook het paren kiekeke Van Dreumel. Het vrouwtje neemt een horizontale houding aan, zodat manlief op haar rug kan landen. Met zijn snavel pakt hij haar bij de nekveertjes vast om

steun te zoeken. De bevruchting voltrekt zich in slechts enkele seconden. Daarna kruipt het wijfje in de nestpijp die het duo in een oeverwand heeft gegraven. Het broeden zelf was het enige dat Van Dreumel niet kon fotograferen. „Elk nieuw ei wordt apart bevrucht, totdat er gemiddeld zes in een nestje liggen. Pas dan begint het broeden, zodat de eieren vrijwel gelijktijdig uitkomen.” Het echtpaar houdt beurteelings het legsel warm. Na 18 tot 21 dagen komen de jongen uit het ei. Voor ze uitvliegen worden ze nog 26 dagen in het nest gevoerd. „Mooi is het om te zien dat pa ze een voor een met wat voer naar open water lokt. In het begin stopt hij het grut nog een hapje toe, maar na een paar weken zijn ze in staat zelf genoeg te vangen. Soms vergist een jong zich en ziet het een bewegend waterplantje voor een visje aan.” Om ook anderen van zijn beeldmateriaal te laten genieten gaf de amateurfotograaf in eigen beheer een boek over de

blauwe flits uit. “Het fascinerende leven van de ijsvogel” (128 pagina's, € 29,95, te bestellen via 024-6411613) attendeert op opmerkelijke details. Zo komt fraai in beeld hoe een verstoord mannetje geïrriteerd zijn baard opzet. Een serie bijna filmische shots toont het proces van het uitbraken van propjes onverteerbare visresten. „Je ziet dat aankomen. Het dier spert de snavel en maakt kokhalsbewegingen. Achter in de keel verschijnt een braakbal die in één seconde wordt uitgespuwd.” Een strenge winter maakt de toekomst van de schuwe visser onzeker. Toch is Van Dreumel hoopvol gestemd. „Ijsvogels komen de verliezen snel weer te boven. Een broedkoppel kan in een goede zomer twee en soms wel drie legfels krijgen. Met tussen de vier en de acht eieren.” 's Winters helpt de ijsvogelaar ze een handje. Door her en der wakken te hakken. „Laten we hopen dat ze deze periode dagelijks een paar visjes kunnen vangen.”

Misleidende naam

Libellenlarven, bootsmannetjes en jonge kikkers staan op zijn menu, maar het liefst hapt de ijsvogel naar een visje. De soort doet er niet toe, als de prooi maar niet groter is dan 7 centimeter. Met “kingfisher”, koningsvisser, zeggen Britten keurig dat hij een sublieme visvanger is. Van de Nederlandse naam wordt beweerd dat de vogel zijn naam kreeg omdat hij 's winter vaak bij wakken wordt gezien, om daar visjes te kunnen vangen. Waarschijnlijker is dat de naam is afgeleid van het Germaanse Eisenvogel, ofwel “ijzeren vogel”, wat slaat op het blauw van de rugveren. Later is deze naam verbasterd tot ijsvogel. Wellicht omdat hij zich 's zomers toch moeilijker laat observeren.

Grafbeplanting, een tere zaak

tekst Noor de Graaf
beeld RD, Anton Dommerholt

Het beplanten van graven komt binnen de reformatorische gezindte minder voor dan daarbuiten. Meestal ligt er een eenvoudige steen op het graf en verder niets.

Als het over het bezoeken van graven gaat, hoor je vaak de opmerking dat je er niets vindt dan een koude steen. Dat is zo, maar die steen staat of ligt er wel als een getuigenis. Het kan pijn doen als je langs onverzorgd uitzien graven van bekenden loopt. Kort na de begrafenis is er veel aandacht voor de verzorging, maar na

enkele jaren ziet het er vaak onverzorgd uit. Wil je geen beplanting toepassen, houd er dan rekening mee dat er bij een staande steen een onbeplant gedeelte is. Steen doet de grond opsprengen en onkruid krijgt hier de kans. Ligende zerken die het hele graf bedekken, laten daarvoor geen ruimte. Bij een staande steen kun je voor een afdekplaat kiezen of binnen een omlijsting grind aanbrengen, zodat beplanting niet nodig is. Als je voor beplanting kiest, zoek dan naar een eenvoudige, weinig onderhoud vragende soort die heel stijlvol kan zijn. Maagdenpalm (Vinca minor) en Pachysandra terminalis zijn lage, groenblijvende planten die nagenoeg geen onderhoud vragen en die onder diverse omstandigheden groeien. Klimop

Wie het graf van een dierbare wil beplanten, kan het beste kiezen voor eenvoudige, stijlvolle beplanting.

(Hedera) is als symbool van eeuwig leven vanouds veelgebruikt op kerkhoven. Een bezwaar van klimop is zijn expansie-

drift. In hun jeugdvorm moet je de meeste soorten constant snoeien om ze binnen de perken te houden, anders kruipen ze overal heen en tussen. Bij de volwassen typen zijn lage struikvormen die geen ranken maken, en thans zijn er ook enkele kruipende cultivars die alleen korte ranken maken. Je moet ze wel regelmatig snoeien. Daarnaast is er meer laagblijvend, kruipend gewas dat zich leent voor grafbeplanting, maar je zult er toch minstens eenmaal per jaar zorg aan moeten besteden. Tijd, Acaena, lage Campanula, en van de vetplanten Sempervivum, Sedum of Saxifraga. Er zijn ook kleine varens die heel geschikt zijn en waar nagenoeg geen onderhoud aan is, evenals Hosta. Nabestaanden vallen weg, maar planten groeien door. Alleen exemplaren die geen hoge eisen stellen aan grond en vochtvoorziening zijn geschikt. Ze mogen verder niet woekeren,

nagenoeg geen onderhoud vragen en zorgen voor een lage, zo veel mogelijk natuurlijke begroeiing. Graat valt hierbij snel af; dat moet regelmatig gemaaid worden, tenzij het om een groter grasveld gaat en de beheerder daarvoor zorg draagt. Soorten die zich ook heel goed lenen voor grafbeplanting zijn lage, horizontaal groeiende coniferen, zoals Juniperus horizontalis “Wiltonii”, Juniperus communis “Repanda”, Microbiota decussata, en ook de kruipende Cotoneaster en Salix. Een- of tweemaal per jaar een bezoek brengen aan het kerkhof om de graven van onze dierbaren langs te gaan en te controleren of hun graf er verzorgd uitziet, blijft gewenst, ook om ons bij ons eigen levens-einde te bepalen.

voetafdruk

Reinier van den Berg

De opwarming van de aarde is een veelbesproken onderwerp. Kopenhagen kreeg voor een klimaatop duizenden mensen bijeen om over dit onderwerp te debatteren. Het was een ijzige top. In ieder geval in letterlijke zin, want het vroom dat het kraakte, daar in Kopenhagen. Zelfs de stadfontein zaten dicht. Hoezo opwarming? Het weer zat niet mee tijdens die belangrijke internationale top. En werd het Nederlandse nieuws ook niet wekelang bepaald door zouttekort, stukgevroren wegen, dichtgesneeuwde wissels en de geruchten over een Elfstedentocht? In mijn vakgebied kijk ik niet alleen naar het weer in Nederland of Europa. Evenmin beperk ik me tot een paar weken of een enkel seizoen. Wat we overduidelijk constateren, is dat de wereld wel degelijk opwarmt. Het jaar 2009 ging de boeken in als het op vier na warmste jaar ooit gemeten sinds 1850, het begin van de officiële wereldwijde waarnemingen. Toen in Nederland het ijs in de sloten en vaarten steeds dikker werd, verbaasden de inwoners van Groenland zich over een extreem zachte winter. Het dooide er. En dat midden in de normaal zo ijzige winter. Tegelijkertijd werden in gebieden in Australië hitte records opgetekend. En thuis? Halverwege januari kwam het groene gras weer door de smeltende sneeuw heen. Wonderlijk om te zien. Alsof er niets was gebeurd. Ook de sneeuwklodjes verheffen hun kleine kopjes. Wat een ongekeerde kracht heeft al dat groen. Ik hoop dat in figuurlijke zin de kleur groen ook steeds krachtiger en dominanter wordt. We moeten immers kleur bekennen. Overgaan op een groene levensstijl. Zo snel mogelijk. Met z'n allen. Het zou mooi zijn als wij, christenen, enthousiast meedoen en misschien zelfs het voortouw nemen.

citaat
„Als de windmolens op zee beginnen te draaien, begint de nachtmerrie voor dolfijnen pas goed.”

VVD-Kamerlid Zijlstra, De Telegraaf (25 januari)

nieuws

De dagpauwoog, een vlinder die sinds 1955 sterk in aantal achteruitgaat, profiteert van koude winters. „Als een van de weinige soorten overwintert ze als volwassen vlinder van en kunnen ze prima tegen vorst”, vertelt Kars Veling van de Vlinderstichting. Een kwakkelwinter daarentegen wekt de oranjerode vlinder met lichtblauwe ‘ogen’ telkens uit zijn winterslaap, wat veel energie kost. „Tegen de tijd dat ze echt actief kunnen worden, meestal in maart, zijn ze uitgeput of dood.”

kalender

Saturnus
Nadat we bijna vijftien jaar tegen de onderkant van Saturnus' ringen hebben aangekeken, zijn sinds afgelopen zomer de rollen omgedraaid. Langzaam maar zeker keert de reuzenplaneet zijn andere pool naar de aarde toe. De ringen van Saturnus zijn met een kleine telescoop te zien. Het eerste deel van het jaar zijn ze nog slecht zichtbaar, omdat we nog te veel tegen de zijkant aan kijken. De planeet zelf is wel met het blote oog te zien. In de ochtend van 2 en 3 februari staat de maan in de buurt. In de loop van februari kunnen we Saturnus steeds vroeger in de avond aantreffen. Op 21 maart is de planeet in oppositie en is hij de hele nacht zichtbaar. In de ruimte gezien staan zon, Aarde en Saturnus op één lijn. Saturnus staat dan pal tegenover de zon aan de hemel. Gaat de zon onder in het westen, dan komt Saturnus in het oosten op.

